

ALTIJD

Letizia Pezzali

ALTIJD

Vertaald uit het Italiaans
door Manon Smits

WERELDBIBLIOTHEEK · AMSTERDAM

© 2018 Giulio Einaudi editore s.p.a., Turijn
© 2019 Nederlandse vertaling Manon Smits / Uitgeverij

Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Karin van der Meer

Omslagbeeld Shutterstock

NUR 302

ISBN 978 90 284 2778 5

www.wereldbibliotheek.nl

Ik wens je alle goeds, en hoop dat je gelukkig zult zijn, mits geluk bestaat. Ik geloof niet dat het bestaat, maar andere mensen geloven van wel, en het is niet gezegd dat de anderen ongelijk hebben.

Natalia Ginzburg, *Lieve Michele*

I

De lessen van dieren

Verlangens worden niet aangeleerd. We toveren ze gewoon tevoorschijn. Niet allemaal tegelijk, niet met regelmatige intervallen. Verlangens komen lukraak in ons op, van tijd tot tijd, vaak in weinig spectaculaire situaties. Om het minste of geringste. En op dat moment weten we hoe het zit: we willen die bepaalde dingen, en andere niet.

Als kind had ik het idee, misschien dankzij een reclamespotje of een videoclip, dat het voor mensen het toppunt van geluk was om hand in hand met een ander over het strand te rennen, of over een grasveld onder een blauwe hemel, met een witte jurk aan, die in die volmaakte scène niet eens vies wordt. Ikzelf vond het geen lelijke beelden, ik snapte alleen niet wat er zo interessant aan kon zijn. Tegenwoordig weet ik dat mensen die ambiguïteit cultiveren: de aarzelings, de lichte agressie maken deel uit van het vermaak; evenals de prikkels die ze geven, de kracht, de wispelturigheid; de imperfectie, de smet; de pijn die af en toe het genot vergroot. We dromen van een mechanisme dat demonteerbaar is, een menselijk mechanisme: een lichaam, een geest. Een persoon die ons observeert en zich tegelijkertijd laat observeren. Een relatie.

Maanden geleden zei Seamus tegen me: 'Jij hebt in elk geval nog de mannen.'

Dat zei hij zomaar ineens, terwijl hij zijn kartonnen beker

cappuccino neerzette, het woord ‘mannen’ bleef in de lucht hangen. Het was een uur of tien, elf ’s ochtends. De koffietent was leeg. Ik weet niet meer wat voor weer het was, de zomer was net begonnen, de hemel was veranderlijk, een hemel die je niet kon onthouden. Ik weet dat ik het koud had, ik droeg geen panty; ik had kippenvel op mijn benen.

We hadden allebei een totaal andere nacht achter de rug, de mijne had ik doorgebracht in het appartementje waar ik woonde, diep in slaap, terwijl hij de hele nacht wakker was gebleven: urenlang met grote ogen voor de tv, in de woonkamer van zijn stille huis, zijn gezicht verlicht door het onrustige schijnsel van het scherm. Blootgesteld aan het nieuws. Dat verklaarde wellicht het verschil in hoe we eraan toe waren, aan de ene kant mijn glimlachende kalmte, op het eerste oog onverstoort, aan de andere kant die misplaatste bewering van hem, als een bekentenis die hij later zou betreuren. Hij had er iets uit geflapt zoals die sms’jes die we ’s nachts versturen, tikkend in het donker, waar we de volgende dag spijt van hebben.

Seamus was sinds een paar jaar mijn baas. De Wonderful Boss werd hij genoemd. In werkelijkheid wemelde hij van de tekortkomingen, maar de manier waarop hij zijn ondergeschikten beschermde, volstond om bepaalde vormen van genegenheid te wekken, al waren die dan tamelijk gekunsteld.

De relatie die ik met hem had, was formeel en openhartig tegelijk. We draaiden nergens omheen. Maar ik geloof niet dat de term ‘mannen’, bedoeld als resumé van een seksleven, tot dan toe was voorgekomen in onze gesprekken, die nooit verder reikten dan zakelijke onderwerpen. Maar die dag was alles anders. De wereld vertoonde een nieuw, precair, onzeker klimaat. Een politiek-economisch drama volgens sommigen, de grote verlossing volgens anderen.

Over dat laatste punt kon je behoorlijk twisten. Dat is ook wat velen op dat moment deden, mensen dichtbij en ver weg, mensen geschokt door de gebeurtenissen en bruisend van ener-

gie, mensen die er niets mee te maken hadden maar die meenden er een duidelijk idee over te hebben, vermoeide mensen die een plek in de wereld zochten en zich ergens bij schaarden. Mensen zoals iedereen dus. Terwijl ik in die koffietent zat, met mijn haar keurig geföhnd, mijn donkerblauwe mantelpakje, mijn hoge hakken, mijn blote benen en lichtblauwe bloesje, terwijl ik dat was, was ik tegelijkertijd ook iets anders, dat wil zeggen, ik bestond binnen verschillende reeksen berichten, statussen en opmerkingen op nieuwssites. Ik hoefde alleen maar mijn telefoon te pakken en me erin te mengen om plotse-ling in een hevige discussie verzeild te raken met de rest van de wereld, tot aan het einde der tijden.

‘Hoezo heb ik de mannen nog?’

De vraag ontviel me lispelend, als gevolg van een plotse-linge gêne, en dat irriteerde me. Ik probeerde mijn toon te corrigeren.

‘Waar slaat dat op?’

Seamus nam twee slokken van zijn cappuccino.

‘Ik had het niet verwacht,’ zei hij. ‘Vannacht, toen ik naar de uitslagen zat te kijken, moest ik gewoon lachen. We wisten dat het kon gebeuren, maar niemand hield er serieus rekening mee.’

Hij leek ineens kwetsbaar, oprecht, maar wat me opviel was het gemak waarmee hij mijn vraag omzeilde.

Waarom had ik in elk geval nog de mannen? Wat bete-kende dat? En bovenal, wat had het ermee te maken? Mis-schien wilde hij aangeven dat er los van de internationale commotie nog altijd de mogelijkheid bestaat om te vluchten in seks, de verontwaardiging sublimerend. Maar in dat geval had hijzelf toch zeker net zo goed nog de vrouwen?

Toen hij me opbelde, lag ik nog in bed. Ik was door de wek-ker heen geslapen, het was laat, bij het zien van zijn naam op het display dacht ik dat ik een afspraak was vergeten, ook al wist ik zeker dat ik niets belangrijks had. Al een week lang was

ik telkens tot twee, drie uur 's nachts op kantoor gebleven. Die ochtend had ik besloten uit te slapen, omdat ik wist dat ik het me kon permitteren. En toen dat telefoontje van Seamus.

‘Giulia, godsamme. Heb je het gezien?’

Ik keek gauw op Bloomberg.

‘Hoe laat ben je er?’ vervolgde hij. ‘Ik moet echt dringend een gezicht zien waar ik me niet aan erger. Anders sla ik straks nog iemand in elkaar.’

En daar zat ik dus, tegenover hem in een treurige kofffient. En daar was dus die uitspraak over de mannen. Maar die openingswoorden waren alweer in het niets opgegaan, Seamus had ze laten verdwijnen.

‘We moeten de situatie rustig bekijken,’ zei ik, ‘de analisten zullen gauw genoeg met hun opinies komen.’

‘Alsjeblieft, kom me niet met clichés aanzetten, daarvoor heb ik je niet gebeld. Ik wil iets intelligents horen, dan kan ik dat de hele dag tegen iedereen herhalen.’

‘Tja, daar moet ik over nadenken, ik heb geen idee. Ik heb de kwestie onderschat.’

‘Michele heeft een keer tegen me gezegd dat jij heel pienter bent.’

Onder de tafel trok ik mijn ene pump uit. De andere ook.

‘Michele?’

‘Ja, Michele. Kom, je weet wel. Die ene.’

Ik had niet gedacht dat Michele het met hem over mij had gehad. Ik was ervan overtuigd dat niemand iets wist van Michele en mij. Ik deed mijn pumps weer aan.

‘Fijn om te horen dat hij tegen jou heeft gezegd dat ik pienter ben. Bedank hem maar.’

‘Hij heeft me ook andere dingen verteld. Geen slechte dingen, alleen een beetje vreemd. Dingen die jullie gedaan hebben. Hij is echt een geweldige vent. Jammer dat hij is vertrokken.’

‘Hij is niet vertrokken. Jullie zijn elkaar te lijf gegaan en jij hebt gewonnen. Dat is iets anders.’

Ik weet niet waarom ik me zo'n uitspraak liet ontvallen; ik wist immers niet eens of dat waar was, maar toch had ik dat beeld in mijn hoofd, van een gevecht tussen hen tweeën. Aan de dingen die Michele hem over mij had verteld, wilde ik liever niet denken.

Seamus pakte de pen uit zijn borstzak en tekende wat gestileerde gezichtjes op het papieren servet.

'Ik heb echt nog geen zin om naar boven te gaan,' zei hij. 'Laten we vijf minuutjes praten over van alles en nog wat. Ik ben gek op die beroemde meid, die instagramster.'

'Welke?'

'In de twintig, donker haar, grote tieten. Vreemde achternaam. Ze maakt selfies met superkorte broekjes aan. Vaak laat ze haar kont zien.'

'Hotpants zijn de mode dit jaar. Heel veel beroemde meisjes dragen die.'

We klonken inmiddels nogal geforceerd, we keerden terug naar de normale situatie. We gingen op onze telefoon zitten staren. Zo bleven we een paar minuten zwijgend zitten. Ik las de onlinekranten, probeerde interesse op te brengen voor de complexiteit van het historische moment, maar vanbinnen wilde ik eigenlijk alleen maar een heel verhaal afsteken tegen Seamus. Een verhaal over de kern van ons verlangen. Maten, kleren, houdingen, hotpants, niets van dat alles komt in de buurt van de kern van ons verlangen. De kern van ons verlangen kun je niet fotograferen. En ook al zouden we er wel in slagen die te fotograferen, dan zou zo'n foto volstrekt onpublicabel zijn.

Die avond ging ik vroeg naar huis, tegen achten. In de nieuwsuitzendingen ging het alleen maar over het onderwerp van de dag; iemand hield een betoog waarin meer dan eens het woord 'democratie' voorkwam, dat hij vol vervoering en met een zweem van somberheid uitsprak. Ik zette het volume laag en

ging naar de slaapkamer. Ik kleepte me uit en paste een hotpant die ik achter in mijn kast had liggen. Hij zat nog goed, ook al bedacht ik terwijl ik in de spiegel keek dat tweeëndertig niet meer de leeftijd is voor hotpant, dan vergt het een zekere inspanning om die te dragen, een toewijding, een recalcitrantie; het ongedwongene is eraf, in plaats daarvan is er een nieuwe weerzin tegen je blote knieën.

Ik haalde andere zomerkleren tevoorschijn, die ik apart hield voor vakanties aan zee. Het was me duidelijk dat ik ze gerust kon weggooien, zonder er spijt van te krijgen. In plaats daarvan legde ik ze netjes terug.

Er stond ook een kartonnen doos in de kast; ik zette hem op mijn bed. Hij bevatte een heleboel handgeschreven teksten en een gele envelop. Ik legde de envelop opzij en begon de blaadjes te lezen. Ik wist wat erop stond, maar het handschrift verbijsterde me telkens weer, het was dat van mij maar het leek dat van iemand anders.

Twee maanden nadat mijn relatie met Michele was beëindigd, op mijn tweeëntwintigste, zette ik een soort bespiegeling op papier. Het was niet heel serieus, bijna een spelletje. In die tijd studeerde ik economie in Milaan, en ik had het behoorlijk druk, maar toch vond ik de tijd om te leven en over mezelf na te denken. Ik hield niet van fantaseren en ik wilde mezelf evenmin expres kwellen, vandaar dat mijn tekst onwillekeurig een wat onhandige, wetenschappelijke toon aannam. De toon van de jeugd. Toch was ik wel geïnteresseerd in emoties: in het feit dat sommige mensen heel veel tijd doorbrachten met zich druk maken om tamelijk kleine, pijnlijke dingen en langzaam wegteerden; in het feit dat ook ik tot die mensen behoorde.

Ik had in een boek gelezen dat het hele bestaan steunt op twee pijlers: liefhebben en oud worden. Dat was een goede samenvatting, helder, eenvoudig, al omvatte die niet, tenminste niet expliciet, de verwezenlijking van datgene wat ook nu nog

de droom van de middenklasse wordt genoemd: groot huis, genoeg geld, mooi kind. De burgerdroom, als iets wat plausible antwoorden geeft.

Mijn tekst was getiteld 'Ik wil leren van de dieren'. In die periode dacht ik na over uiteenlopende onderwerpen, die echter wel een gemeenschappelijk element hadden: ze deden me denken aan Michele. De lessen van dieren was zo'n soort onderwerp.

Ik begon met de stelling dat het voor een dier vast niet erg aangenaam is om zich te laten trainen. Dat is niet fijn, ook al worden er in sommige gevallen wel resultaten behaald: de dieren leren enkele regels, beginnen zich te gedragen zoals de mensen willen, soms voeren ze zelfs ingewikkelde bevelen uit waardoor ze vermenschlijkt worden. In dat geval zegt men dat de dieren afgericht zijn: afgericht gaat nog een stapje verder dan getraind.

Maar africhting vindt niet alleen tussen verschillende soorten plaats, het komt ook voor bij mensen onderling. Er zijn personen die elkaar tegenkomen en meteen weten wat ze van elkaar willen. Dat gebeurt echter maar zelden, niet alleen op het gebied van gevoelens, maar ook in zakelijke contacten. Vaak lopen de personen niet gelijk, willen ze niet dezelfde dingen. Ze begrijpen niet wat de ander zegt, dus moeten ze een manier vinden om elkaar wederzijds af te richten. Dan neemt het africhten de op het eerste oog afstandelijke vorm van een onderhandeling aan.

Als je je in een relatie bevindt, ben je zowel gevangene als cipier. In je hoedanigheid als gevangene heb je twee opties. De eerste is doordraaien, schreeuwen, proberen te ontsnappen, wat alleen maar slecht kan aflopen. De tweede is proberen te begrijpen wat de ander van je vraagt, wat hij van je wil, als hij tenminste iets wil. Misschien is er een manier om de cipier tevreden te stellen, bijvoorbeeld door je aan te passen aan zijn jargon. Je kunt je een liefdessituatie voorstellen waarbij de ene persoon

‘ik hou van je’ tegen de ander wil zeggen, terwijl de ander die woorden niet wil horen. Dat soort figuren heb je: ze willen niet dat er bepaalde zinnestukjes tegen hen gezegd worden, die vinden ze gênant, irritant. Een goed afgericht dier zal meteen snappen hoe hij zich moet gedragen en zal leren zijn mond te houden.

Maar zoals gezegd ben je in een relatie ook cipier. Als gevangene moet je je aanpassen om niet ‘ik hou van je’ te zeggen, maar als cipier kun je dat zo vaak zeggen als je wilt, je kunt de ander continu lastigvallen, hem opsluiten in de kooi van je ellende en van buitenaf serenades voor hem zingen. Of je kunt besluiten om niks aardigs meer te zeggen, om zomaar ineens te stoppen, zonder uitleg. De ander vraagt: ‘Wil je alsjeblieft niet om de haverklap “ik hou van je” tegen me roepen?’ En dan zeg jij: ‘Wat? Oké, mij best, dan zeg ik vanaf nu geen woord meer.’ Het is alles of niks. Gewoon omdat je daar zin in hebt. Omdat je meent toegang te hebben tot de hogere beweegredenen waarom de dingen op een bepaalde manier worden gedaan.

Mijn tekst eindigde zo:

In onze relatie met anderen zijn we zowel gevangene als gevangennemer. Daardoor is er verwarring, het is lastig om duidelijkheid te scheppen. Het is lastig om van rol te veranderen, waarbij je intussen ook voor ogen houdt dat het uitgangspunt was dat je met iemand in contact kwam, dat je dichterbij een ander mens kwam, om te begrijpen wie diegene is. Dat concept is te hoog gegrepen en dus onhaalbaar, en we vergeten het dan ook al snel: we zijn druk bezig onderscheid te maken tussen het personage van cipier en dat van gevangene, we proberen te doorgronden wat we op een gegeven moment doen en zeggen, en daarna moet je kiezen wat je op het volgende moment zult doen en zeggen, en hoe dan, en zo gaat het maar door. Je loopt voortdurend vooruit te plannen, zeg maar.

Het eindresultaat van menselijke relaties is uitputting.

Ik legde de beschreven blaadjes neer en maakte de gele envelop open, met enige plechtigheid. Ik zag de foto's, een heleboel. Ik kende ze goed. Foto's waar ik naakt op stond. Van achteren, staand, liggend, bereidwillig, klaar voor de show. Vaak lachend. En met een uitnodigende blik, het soort blik waarvan je nauwelijks kunt geloven dat je ooit zo hebt gekeken. Helaas was er een hoekje van de envelop omgevouwen, en dus ook van de foto's. Ik kon proberen er een zwaar voorwerp op te zetten zodat ze weer vlak werden, maar misschien was er niks meer aan te doen. Ik keek om me heen en merkte dat alles ineens te licht leek, niet geschikt voor het doel. Ik bedacht dat er geen haast bij was, ik was tenslotte al heel lang kalm.

In de stilte begon ik weer naar de tv te luisteren, die nauwelijks hoorbaar was: ze hadden het niet meer over democratie, maar bespraken nu het thema van de wisselkoersen. Ik bleef een paar ogenblikken stilzitten. Ik heb nooit begrepen of mijn momenten van onbeweeglijkheid ontstaan uit kalmte of uit angst, uit gelatenheid of uit verdriet.

Canary Wharf

In films over de financiële wereld zie je mensen rennen, opgewonden doen, met hun vingers op toetsenborden tikken, naar veranderlijke getallen staren, razendsnel praten in een geheimzinnige codetaal, die echter één elementaire boodschap overbrengt, met de eenvoud van een reclameslogan: ik weet wat ik wil.

In het echt vond ik het er allemaal wel wat anders uitzien. Glibberiger, minder rechtlijnig, minder stralend. Alsof de lucht in de kantoren te zwaar was en de snelheid van de handelingen daardoor beïnvloed werd, afnam door de wrijving, door de complicaties, door de ondoorzichtigheid van de gevolgen.

Sinds enkele jaren speelt mijn leven zich deels af in Canary Wharf, het financiële centrum dat is opgetrokken aan de oever van de Theems. Het is geen neutraal complex, het is gebouwd om macht en waardigheid uit te stralen: de wolkenkrabbers die de wolken zo nauwkeurig mogelijk doorboren, het gekanaliseerde water dat de bouwwerken lieflijk en plichtmatig streeft, de goedgeklede menigte die overal rondloopt zonder sporen na te laten. Een levend plastic, een onroerendgoed-fantasie, een stedenbouwkundige wens die is uitgekomen zonder dat er al te veel realiteit bij komt kijken, zonder bezoedeling van wat eromheen ligt. Wie daar elke ochtend aankomt, zou eigenlijk zijn overbodige emoties buiten het terrein moeten

laten, via een zuiverend ritueel, in de hoop dat dat soort dingen echt werken. Maar zo simpel is het niet. Elk gebouw, elke menselijke verschijning verbergt een hevige angst: de vernietiging die op de loer ligt.

De kranten beginnen wanneer ze erover schrijven bijna altijd met een verwijzing naar de oorsprong ('gebouwd vanaf het einde van de jaren tachtig, om een oud havengebied nieuw leven in te blazen; het district dankt zijn naam aan de Canarische Eilanden, de bestemming van veel handel vroeger'), om daarna meteen over te stappen op sociologische overwegingen: er werken honderdduizend mensen en bijna niemand daarvan is hier geboren; de abstracte rijkdom van werknemers in de financiële wereld die in schril contrast staat met de armoede van de omliggende buitenwijken; de gebouwen, de vierkante meters als elementaire metafoor van Londen, van zijn agressie.

Er gebeurt continu van alles op de computerschermen in Canary Wharf: een fusie van twee bedrijven die het leven van tienduizend mensen in verre landen overhoopgooit, een gok op de valutamarkt waardoor de koopkracht van complete naties verandert. Maar de dingen die echt tot de algemene verbeelding spreken, zijn de gebeurtenissen die de aandacht even op de buitenwereld richten. Er is een voetgangersbrug die om zijn as draait zodat de boten kunnen passeren: dat moet je gezien hebben. Er merde eens een schip van de Royal Navy aan in de haven, een gigantisch vliegdekschip, en toen leken de gebouwen ineens piepklein. 's Nachts kun je er vossen tegenkomen; als je laat weggaat van kantoor en er een tegenkomt, blijf je staan om de vos voor te laten. Overdag bestaan er speciale plekken: een daktuin waar yogalessen worden gegeven, een café dat een tafelfoetbalspel heeft neergezet.

Het gebouw waarin mijn kantoor is gehuisvest, heeft een klassiek uiterlijk, van metaal en glas, en het heeft iets groens, ook al is het niet uitgesproken van die kleur. Het weerkaatst het licht drieëndertig verdiepingen hoog. Bovenal heeft het een

opmerkelijk wrange geschiedenis. Het was aanvankelijk bestemd voor Enron, maar Enron ging in 2001 failliet ten gevolge van een boekhoudschandaal. Daarna werd het gebouw het Europese hoofdkwartier van Lehman Brothers, maar dat verdween tijdens de financiële crisis van 2008. In 2010 kocht onze bank het gebouw voor 495 miljoen pond, niet gevoelig voor enig bijgeloof. In 2012 trokken ze erin. In 2014 pleegde een werknemer zelfmoord door van de bovenste verdieping omlaag te springen. Bij die gelegenheid betuigden de communicatiemedewerkers hun ‘diepe leedwezen’.

Op de eenentwintigste verdieping bevindt zich mijn werkplek. Afgezonderd, identiek aan alle andere. Scheidswanden aan drie kanten, niet heel hoog, dun gewatteerd. Het is niet echt een eigen hokje, maar je kunt er wel dingen op prikken met punaises. Rechts van mij heb ik bijvoorbeeld een geprint blaadje hangen met de tekst: ‘*Sorry! The lifestyle you ordered is currently out of stock.*’ Een tekst van Banksy die in 2011 op een muur verscheen.

Af en toe komt er iemand langslopen, blijft even bij me staan voor een praatje, en ziet die tekst. De reacties zijn verschillend: sommigen vragen of ik fan ben van Banksy, wat ik van hem vind; sommigen zeggen niets en kijken me aan alsof ik ineens onbetrouwbaar ben; sommigen voelen zich genoodzaakt een geintje te maken. Bij die laatste groep hoort Fred, een van mijn weinige Engelse collega’s. Toen hij die tekst las zei hij: ‘Goh, Giulia, ben jij communist?’

Toen stak hij van wal met een overzichtelijke uiteenzetting, opgebouwd uit een heleboel blokken.

‘Oké, je levensstijl dus. Die van ons is gemakkelijk te beschrijven. Wij verdienen geld om aangename dingen te doen en te hebben, dingen die in theorie de leegtes van het bestaan opvullen. Maar om geld te verdienen moeten we heel veel werken, dus we houden weinig tijd over, en die tijd is fragmentarisch en moeilijk in te delen, en dreigt leeg te blijven van-

wege de vele complicaties. Dat aspect is ergerlijk, maar we kiezen ervoor om niet te klagen, ziezo. Sommigen lijken er niet eens last van te hebben: dat zijn bofkonten, die hebben het in zich, niet dat zij een glimp hebben opgevangen van de hogere betekenis van waarom wij hier zijn, want we weten allemaal dat die niet bestaat, maar voor zover ze zich in de bank wentelen als varkens in de modder. Dat is niet minachtend bedoeld, hoor. Varkens zijn heel intelligente dieren. En dan heb je nog de communisten. Die zijn geinig. Die komen bijna niet voor. Dat ben jij.'

Hij glimlachte en liep weg. Ik weet nog dat ik me afvroeg of hij een van die types was die het lang zullen volhouden. De managing director voor wie hij werkt omringt zich graag met briljante mensen die haar gehoorzamen, die onberispelijk zijn in het maken van berekeningen. Maar om verder te komen is dat niet genoeg. Sommigen beginnen er al over dat Fred een te iele stem heeft, dat hij de ruimte niet vult, dat hij geen politiek talent heeft.

Ik weet zelf ook niet hoelang ik het zal volhouden. Dat weet niemand van zichzelf. Ik weet dat ik fases van lauw enthousiasme doorloop, afgewisseld met momenten van somberheid, van aversie tegen mijn dagen; daar is niks origineels aan, het is een wijdverbreide houding, dat snap je als je goed naar de anderen kijkt: de laden vol pillen tegen de hoofdpijn en maagpijn, de antistressspeeltjes her en der op de bureaus, de vakantiefoto's als screensaver, de gezwinde maar niet-sportieve pas van iemand die naar de printer loopt, de jonge gezichten uitgedroogd door het langdurige verblijf in een kunstmatige omgeving.

's Ochtends stap ik uit de metro terwijl ik naar oude liedjes luister. Ik loop naar de roltrap, verrijs vanuit de diepte het licht tegemoet en daar is het gebouw, klaar om me te ontvangen zonder me de tijd te gunnen om te focussen of, erger nog, tot mezelf te komen. Even heb ik de neiging me om te draaien en

thuis weer in bed te kruipen. Ik doe het niet. Misschien geeft het me een gevoel van troost als ik hier ben. Ik heb een plek in de wereld: het atrium van de bank, doorkruist door mannen en vrouwen die ordelijk in en uit liften stappen, voelt meteen geruststellend, het komt over als een mechanisme dat veel antwoorden verschaft. Bovendien word ik ervoor betaald. Ik denk: zolang het duurt. Even denk ik ook aan een ander soort geruststelling, Michele die op een dag tegen me zei: 'Ik vind het fijn om jou te troosten.' Ik denk terug aan de eenzaamheid die er is geweest, een tijd na die uitspraak van hem.

Het gebeurt weleens dat bepaalde levens, op hun manier vertrouwd, maar ver afstaand van het mijne, de levens van hen die ik in mijn kindertijd heb gekend, me via de sociale media bereiken: sommigen zijn in onze geboorteplaats gebleven, anderen hebben de hele wereld over gereisd zonder dat ze in staat waren ergens te blijven; de een heeft kinderen gekregen en heeft daarom een kamertje ingericht met pastelkleuren, de ander heeft geprobeerd en blijft proberen zijn jeugd te rekken, of beter gezegd zijn onbestemdheid. Er zijn er ook die niet konden kiezen tussen die twee. Allemaal hebben ze zich geconfronteerd gezien met dat gevoel voor verhoudingen dat de volwassen leeftijd ons dwingt te verwerven. Af en toe komt er iemand naar Londen en schrijft me: 'Laten we afspreken, ik kom naar je toe tijdens je lunchpauze.'

En dan zien we elkaar, we maken een korte wandeling, ik toon de gebouwen, de omgeving. We gaan ergens eten en we praten wat zoals je in dat soort situaties praat, tamelijk onnatuurlijk en heel behoedzaam. Mijn verhaal – mijn externe verhaal, mijn eenvoudige biografie – vind ik vermoeiend om te vertellen, het lukt me niet. En ik weet dat degene tegenover me met hetzelfde probleem zit. Uiteindelijk is het een opluchting als we afscheid nemen.

Een vroegere klasgenote van de brugklas, destijds een verlegen, tener blond meisje, goed in gymnastiek en in Italiaans,